

PIOTR JEDNASZEWSKI

ORCID 0000-0003-1061-907X

ANETA SOŁTYSIAK-JEDNASZEWSKA

ORCID 0009-0009-6147-2013

WIARA, NADZIEJA I DIALOG: KSZTAŁTOWANIE MŁODZIEŻY W DUCHU POKOJOWEJ KOMUNIKACJI Z PERSPEKTYWY CHRZEŚCIJAŃSKIEJ

Wiara, nadzieja i miłość określane są mianem cnót teologalnych i uznawane jako fundament życia duchowego w religii katolickiej. Dlatego, podejmując wyzwanie analizy roli dialogu w życiu młodzieży, kształtowania jej pokojowej komunikacji (z ang. *peaceful communication*) przyjmuje się, że jest ona oparta na empatii, szacunku, równości i współpracy. Innymi słowy, komunikacja pokojowa odrzuca przemoc werbalną, manipulację czy etykietowanie. Jest m.in. mocno zakorzeniona w kulturze anglosaskiej i nawiązuje do nurtu NVC – *Nonviolent Communication* Marshalla Rosenberga¹. W komunikacji tej kluczowymi czynnikami są umiejętność wyrażania uczuć, empatia, obserwacja, aktywne słuchanie, formułowanie potrzeb i próśb.

Z perspektywy chrześcijańskiej pokojowa komunikacja jest mocno wpisana w biblijne rozumienie słowa pokój *shalom* z hebrajskiego, które oznacza zarówno brak konfliktu, jak i komunie pomiędzy człowiekiem i Bogiem². Jest to komunikacja oparta na nauczaniu Jezusa: „Błogosławieni, którzy wprowadzają pokój” (Mt 5, 9). Koncepcja dialogu dla pokoju jest rozwijana w takich dokumentach Kościoła, jak na przykład encykliki społeczne: *Pacem in terris* Jana XXIII z 1963 r. i *Fratelli tutti* papieża Franciszka z 2020 r., czy też listy Jana Pawła II na Światowe Dni Komunikacji: *Społeczna komunikacja i promocja pokoju* z 1983 r. czy *Środki społecznego przekazu w służbie autentycznego pokoju w świetle „Pacem in terris”* z 2003 r.

Kościół katolicki podkreśla, że cnoty teologalne są fundamentem życia duchowego, bez którego ta część naszego życia pozostaje niepełna i uboga w relacji z Bogiem i bliźnimi, a nasza komunikacja pozbawiona jest prawdziwej otwartości, szacunku i miłości. Nadzieja, będąca jedną z cnót teologalnych, kieruje osobę wierzącą ku pełni życia w Bogu oraz w relacjach ze swoim otoczeniem. Dzięki nadziei człowiek jest w stanie przezwyciężać trudności, otwierać się na dialog i budować pokojową komunikację.

---

¹ M. Rosenberg, D. Chopra, *Nonviolent Communication. A Language of Life*, 2015.

² J.F. McArthur, *How to Survive in the World of Unbelievers*, 2001, s. 89.

Dzisiejszy świat jest oparty na innych standardach komunikacji niż ten, który istniał 10, 20, 30 czy 50 lat temu. Przyspieszenie technologiczne, którego obecnie doświadczamy, przekłada się na sposób życia, myślenia, postępowania i odczuwania. Rozwój technologii i kanałów komunikacji wpływa na postrzeganie świata, życie społeczne i ekonomiczne³. Młodzi ludzie niejednokrotnie, będąc pozbawieni wiedzy i rozumienia wartości wypływających z wiary chrześcijańskiej, stają się zagubieni, brakuje im poczucia tożsamości, stabilności emocjonalnej, wiary i nadziei. Substancje psychoaktywne, takie jak narkotyki czy alkohol, często stają się dla młodych ludzi formą ucieczki od codziennych problemów i trudności emocjonalnych. W okresie dorastania, gdy szczególnie silna jest potrzeba akceptacji i przynależności do grupy rówieśniczej, używki bywają traktowane jako narzędzie zdobycia uznania, a nawet jako warunek uczestnictwa w życiu towarzyskim. Niejednokrotnie presja grupy sprawia, że nastolatek czuje się zmuszony do przyjęcia takiego stylu życia, nawet jeśli wewnętrznie nie do końca się z nim utożsamia⁴. Alkohol czy narkotyki w tym kontekście nie są więc wyłącznie źródłem przyjemności, ale pełnią także funkcję mechanizmu obronnego, który pozwala na chwilowe odcięcie się od problemów, samotności czy braku zrozumienia ze strony dorosłych⁵. Z drugiej strony, wiara w Boga odgrywa bardzo ważną rolę w budowaniu tożsamości młodego człowieka, który uczy się takich wartości, jak miłość, przebaczenie, tolerancja, poczucie własnej wartości, wiara w lepsze jutro. Nadzieja w tym kontekście stanowi motywującą siłę, która pozwala uporać się z trudnościami i aktywnie działać na rzecz wspólnego dobra. Wiara i nadzieja stanowią źródło siły wobec trudności, które mogłyby się wydawać nie do pokonania⁶. Tutaj dialog jest nie tylko narzędziem komunikacji, ale pomostem międzypokoleniowym, rozwijającym takie umiejętności, jak aktywne słuchanie, budowanie wzajemnego zrozumienia i szacunku, mimo różnic kulturowych i pokoleniowych⁷.

Rozwijanie postaw pokojowych wśród młodzieży jest możliwe dzięki nauczaniu prowadzeniu dialogu, opartego na wzajemnym poszanowaniu wartości, aktywnym słuchaniu i empatii. Jest to szczególnie potrzebne, ponieważ buduje w młodych ludziach nadzieję oraz poczucie, że mogą współtworzyć lepszy i bardziej sprawiedliwy świat.

Znaczenie wiary w życiu młodzieży

Wiara może odgrywać kluczową rolę w życiu młodzieży, stanowiąc fundament jej rozwoju osobistego i moralnego. Słowo „może” zostało użyte celowo, gdyż każdy

³ C. Atas, *The Evolution and Emergence of QR Codes*, 2017, s. 5.

⁴ H.S. Jang, *Social Identities of Young People in Contemporary Australia*, 2015, s. 152.

⁵ S. Plath, *The Bell Jar*, 2009, s. 66.

⁶ J. Fowler, *Stages of Faith: The Psychology of Human Development*, 1981, s. 175-200.

⁷ J. Irving, *A Prayer for Owen Meany*, 2010, s. 346n.

człowiek został obdarzony wolną wolą, a wybory dokonują się w sercu człowieka. Chrystus poucza nas na temat tych wyborów: „Dobry człowiek z dobrego skarbcza swego serca wydobywa dobro, a zły człowiek ze złego skarbcza wydobywa zło. Bo z obfitości serca mówią jego usta” (Łk 6, 45). Podążając za tym przesłaniem, młody człowiek może dostrzec, że jego serce jest jak skarbiec albo ogród, w którym to, co pielęgnuje, z czasem przynosi owoce. Jeśli młody człowiek wypełnia swe wnętrze dobrymi myślami, uczciwością, życzliwością, empatią i wdzięcznością, wtedy jego słowa i czyny stają się źródłem dobra. To właśnie budowane i rozwijane wewnętrzne nastawienie sprawia, że młody człowiek będzie potrafił odpowiedzieć spokojem zamiast agresją, szczerością zamiast obłudą, radością zamiast zazdrością. Dlatego rozwijając wiarę w Boga u młodego człowieka, uczymy również dbania go o swoje serce, kształtowanie decyzji i relacji z innymi tak, by budować, a nie ranić. W ten sposób życie młodego człowieka nabiera głębszego sensu oraz piękna. Św. Cyryl mówił, że każdy z nas ma w sobie duszę, będącą wyjątkowym darem od Boga, stworzoną na Jego obraz. Ta dusza posiada wolną wolę, czyli zdolność wyboru tego co chcemy robić. Oznacza to, że to my decydujemy o swoich czynach, a nie to, gdzie się urodziliśmy czy w jakiej rodzinie się wychowaliśmy. Grzechy nie wynikają z naszego pochodzenia, lecz z naszych własnych decyzji i wyborów⁸.

Przyjmując powyższą perspektywę, zauważa się kolejną zależność: młody człowiek, który jest obdarzony wolną wolą, sam odpowiada za swoje wybory, ponosi ich konsekwencje, a doświadczanie wiary nie może pozostawać jedynie „opcją rozwoju”, lecz powinno stać się świadomie budowanym fundamentem, który pomaga mu korzystać z tej wolności we właściwy sposób. Doświadczenie wiary, także w odniesieniu do młodego człowieka, powinno odgrywać rolę fundamentu dla jego wszechstronnego rozwoju osobowego i moralnego. Niewątpliwie wyzwaniem na polu budowania takiego fundamentu staje się współczesna kultura cyfrowa, niezwykle atrakcyjna dla młodzieży. Innymi słowy, media społecznościowe, Internet wykorzystywany dla rozrywki, zastępujący m.in. seriale telewizyjne, staje się głównym źródłem przekazu⁹. Nadmiar treści informacyjnych i rozrywkowych dostępnych w Internecie przytłacza dzieci i młodzież, sprawiając, że adresaci ci mają trudności z selekcją wartościowych materiałów oraz z zachowaniem równowagi między aktywnością online a życiem codziennym¹⁰. Warto jednak zauważyć, że ta sama przestrzeń cyfrowa, która, z jednej strony, niesie za sobą wiele zagrożeń, może stać się także cennym narzędziem służącym do ewangelizacji młodzieży. Internet otwiera możliwości dotarcia z przesłaniem Ewangelii w formie i z użyciem języka odpowiedniego, a przede wszystkim zrozumiałego dla młodzieży – w tym celu można wykorzystać media społecznościowe oraz interaktywne formy komunikacji.

⁸ Cyryl, *The Catechetical Lectures of S. Cyril*, 2024, s. 34-50.

⁹ D. McQuai, K. Siune, *Media Policy: Convergence, Concentration and Commerce*, 1998, s. 5.

¹⁰ L. Raycheva i in., *Older Person Media Usage During One Month Election Campaign*, 2023, s. 248-258.

Dzięki temu możliwe jest budzenie czy pogłębianie doświadczenia wiary, a także ukazywanie cnót teologicznych jako realnie obecnych wartości w codziennym życiu. Odpowiedzialne wykorzystywanie Internetu może pomagać młodym ludziom w poszukiwaniu sensu, czy stanowić źródło inspiracji do refleksji nad własnym życiem.

Doświadczenie wiary może dawać młodemu człowiekowi poczucie bezpieczeństwa w trudnych chwilach, budować przynależność do grupy opartej na wartościach moralnych i etycznych oraz pokazywać pryncypia ponadczasowe i ponadkulturowe¹¹. Dzięki wierze młodzież postrzega wartości duchowe i materialne z perspektywy rozwoju osobistego, poczucia wspólnoty i odpowiedzialności za innych. Ponadto, człowiek wierzący spogląda na własne życie i postępowanie z perspektywy transcendencji, a więc życia na ziemi będącego preludium do życia wiecznego. To zaś całkowicie zmienia sposób myślenia i postępowania. Parafrazując, można powiedzieć, że młoda osoba kształtowana w wierze Jezusa Chrystusa uczy się odróżniać to, co trwałe i istotne, od tego, co przemijające i powierzchowne, a dzięki temu podejmuje decyzje zgodne z Ewangelią, rozwija wrażliwość moralną oraz kształtuje swoją tożsamość w oparciu o ponadczasowe wartości¹².

Dzisiejsze społeczeństwo cierpi na brak empatii, która powinna być naturalnym zachowaniem człowieka, a dla młodych ludzi staje się coraz trudniej dostrzegalną i praktykowaną postawą w świecie często zdominowanym przez obojętność i egoizm. Remedium na takie postawy stanowi pogłębianie wiary w Boga, która otwiera serce na bliźnich, pozwala dostrzec potrzebę miłosierdzia i nadaje życiu głębszy sens. Prawdziwa miłość wobec drugiego człowieka wyraża się bowiem przede wszystkim w trosce i konkretnej pomocy najbardziej potrzebującym¹³. Wiara w życiu młodego człowieka to znacznie więcej niż kształtowanie postaw i zachowań, to także wyposażenie go w mądrość duchową, która uczy, jak stawiać czoła problemom, konfliktom i sytuacjom kryzysowym, jakie napotka w dorosłym życiu.

Wiara również pomaga w rozwoju duchowości młodych ludzi, którzy dzięki niej mogą lepiej zrozumieć sens swojego istnienia, odnaleźć wewnętrzną harmonię i stawiać sobie priorytety zgodne z nauką Kościoła katolickiego. Porażka w szkole czy w życiu codziennym, także presja grupy, inaczej są odbierane przez młodego człowieka zakorzenionego w wierze chrześcijańskiej niż przez osobę pozbawioną takiego oparcia moralnego i duchowego.

---

¹¹ K. Powell, J. Bradbur, B.M. Griffin, *Faith Beyond Youth Group: Five Ways to Form Character and Cultivate Lifelong Discipleship*, 2023; L. Kageler, C. Clark, *Youth Ministry in a Multifaith Society: Forming Christian Identity Among Skeptics, Syncretists and Sincere Believers of Other Faiths*, 2014.

¹² J. Pospisil, P. Machackova, *The Value of Belongingness in Relation to Religious Belief, Institutionalized Religion, Moral Judgement and Solidarity*, 2021.

¹³ Francis, *Mercy is the True Face of Love*, Vaticano: Vatican News 2019.

Rola duchowości w rozwoju osobistym

Odczuwanie poczucia tożsamości przez młodzież oraz relacje, które buduje ona z otaczającym je światem, są uwarunkowane rolą duchowości, zarówno w życiu osobistym, jak i rodzinno-społecznym młodego człowieka.

Duchowość wykracza poza tzw. formalną religijność i odnosi się do wewnętrznych przeżyć i wartości, które kierują wyborami i postępowaniem młodego człowieka. Również, a może przede wszystkim dotyczy jego relacji z Bogiem i otoczeniem, które wpływa na sposób postrzegania zarówno siebie samego, jak i otaczającego świata. Kształtowanie się u młodego człowieka takich postaw, jak poczucie moralne, empatia, refleksja nad własnym życiem, umiejętność budowania relacji interpersonalnych, prowadzenia pokojowego dialogu, jest nierozdzielnie związane z rozwojem duchowości¹⁴. Rozwój duchowości stanowi źródło nadziei, będącej siłą pozwalającą przezwyciężać trudności, wzmacniać odporność psychiczną oraz odnajdywać sens i celowość działań, nawet w sytuacjach postrzeganych jako beznadziejne¹⁵.

W ujęciu chrześcijańskim duchowość zakorzeniona jest w nauczaniu Starego i Nowego Testamentu, które wskazuje na mądrość, szacunek dla słowa, miłość bliźniego, pokój i przebaczenie jako fundamenty kształtowania postaw moralnych. Przykładowo, w Księdze Micheasza jest wezwanie do moralnej postawy w słowach: „Powiedziano ci, człowiecze, co jest dobre. I czego Pan żąda od ciebie: tylko abyś pełnił sprawiedliwość, umiłował miłosierdzie i w pokorze obcował ze swoim Bogiem” (Mi 6, 8). Zaś w Nowym Testamencie w Kazaniu na Górze, Pan Jezus podkreśla: „Błogosławieni, którzy wprowadzają pokój, albowiem oni będą nazwani synami Bożymi” (Mt 5, 9) oraz: „Miłujcie waszych nieprzyjaciół i módlcie się za tych, którzy was prześladują” (Mt 5, 44).

Rozwijanie duchowości nie jest wyłącznie formą osobistego wzrostu, lecz także podstawą świadomego, odpowiedzialnego i pokojowego funkcjonowania we współczesnym społeczeństwie, w którym granice między światem realnym a wirtualnym ulegają coraz częściej zatarciu. Kształtowanie sfery duchowej młodych ludzi wspiera ich dojrzewanie oraz pełny rozwój osobisty, integrujący elementy wiary, wartości i etyki w procesie edukacji i wychowania.

¹⁴ S. Aggarwal i in., *Religiosity and spirituality in the prevention and management of depression and anxiety in young people: a systematic review and metaanalysis*, 2023, s. 20-23.

¹⁵ A.H. Howard i in., *The Relationship Between Spirituality and Resilience and Well-being: a Study of 529 Care Leavers from 11 Nations*, 2023.

Nadzieja jako motor działania

Każdy człowiek potrzebuje motywacji do działania, czyli celu, do którego dąży, oraz wiary, że jego realizacja jest możliwa. Motywacja może pełnić funkcję stymulatora, który popycha nas w dwóch kierunkach: do aktywnego zaangażowania w proces prowadzący do osiągnięcia czegoś wartościowego albo do unikania sytuacji, które mogłyby zakończyć się porażką¹⁶. W tym kontekście nadzieja może przyjmować kluczową rolę dla młodego człowieka jako motywacja do działania, tworzenia pozytywnych zmian i wiary w sukces. Nadzieja inspirowała do pokonywania własnych ograniczeń, lęków, trwałego dążenia do celu, zmagania się z codziennymi trudnościami.

Dzisiejszy świat jest zdominowany przez ciągle wyzwania płynące zarówno z życia codziennego, jak i z ilości informacji medialnych, niejednokrotnie powodujących zamęt i brak poczucia stabilności materialnej i duchowej wielu ludzi. Żyjąc w takim świecie, młody człowiek może zatracić sens życia, a tym samym nadzieję na lepsze jutro, zastępując proces pogłębionej refleksji przetwarzaniem nadmiaru fragmentarycznych bodźców informacyjnych¹⁷. Nadzieja, w połączeniu z wiarą katolicką i praktyką religijną, może stanowić dla młodego człowieka bardzo silny pomost pomiędzy jego życiem duchowym a światem, z którym trzeba się zmierzyć. Jak powiedział papież Franciszek w czasie Świątowych Dni Młodzieży w Lizbonie, w roku 2023, nadzieja chrześcijańska „jest świętowaniem miłości Zmartwychwstałego Chrystusa, który zawsze jest przy naszym boku, nawet gdy wydaje się być daleko od nas”¹⁸.

O. Pio zwykł powtarzać: „Módl się, miej nadzieję i nie martw się. Martwienie się jest bezużyteczne. Bóg jest miłosierny i wysłucha twojej modlitwy”. Słowa te uświadamiają nam, że człowiek poprzez połączenie modlitwy, wiary i nadziei znajduje oparcie w Bogu, który w swoim miłosierdziu staje się pomostem między światem pełnym niepokoju a indywidualnym życiem duchowym¹⁹. Św. Teresa z Ávili pisała: „Niech nic cię nie niepokoi, nic cię nie przeraża, wszystko przemija, Bóg się nie zmienia”. Wypowiedź ta ukazuje kontrast pomiędzy nietrwałością i zamętem świata a stabilnością wiary i nadziei, wskazuje, iż zakorzenienie w Bogu pozwala zachować wewnętrzny pokój²⁰ (św. Teresa z Ávili, 1985)²¹. Nadzieja w kontekście wiary katolickiej, jest i winna stanowić dla młodego człowieka, źródło działania. Podkreśla to Święty Jan od Krzyża, który pisał: „Żyj w wierze i nadziei, nawet jeśli otacza cię ciemność, bo w tej ciemności Bóg chroni duszę. Złóż swoją troskę w Bogu,

¹⁶ G.N. Martin i in., *Psychology*, 2007, s. 592.

¹⁷ N. Carr, *The Shallows: What the Internet is Doing to Our Brains*, 2011, s. 36-40.

¹⁸ Cyt. za: C. Glatz, *Share the joy of God's love, sow seeds of hope in the world, Pope tells youths*, 2023.

¹⁹ B. Ruffin B., *Padre Pio: The True Story*, 1991, s. 210.

²⁰ Teresa of Ávila, *The Collected Works*, 1985.

²¹ Św. Teresa z Ávili. *The Collected Works of St. Teresa of Avila*, t. 3, 1985.

bo jesteś Jego i On cię nie zapomni.²²” Myśl ta uświadamia nam, że młody człowiek będąc zagubiony w świecie, mierząc się z trudnościami, które mogą go przerastać, dzięki wierze i nadziei może odnaleźć ochronę w Bogu, który go poprowadzi²³.

Młódzież, która rozumie słowo „nadzieja”, dla której jest ono częścią codziennych zmagani i dążeń, potrafi odnajdywać motywację do działania nawet w chwilach, które wielu osobom wydawałyby się beznadziejne. Nadzieja wzmacnia wiarę, a wiara nadzieję. Ma to swoje szczególne odzwierciedlenie w wychowaniu człowieka w wartościach chrześcijańskich, opartych na trzech cnotach teologicznych: wierze, nadziei i miłości. Gdzie wiara daje nam wewnętrzną pewność, że Boże obietnice są prawdziwe, pozwala ufać w istnienie rzeczy, które przekraczają nasze zmysły: „Wiara zaś jest poręką tych dóbr, których się spodziewamy, dowodem tych rzeczywiście, których nie widzimy” (Hbr 11, 1). Innymi słowy, wiara daje możliwość dostrzeżenia nadziei, a nadzieja – pogłębiania wiary. Dlatego tak istotne jest, aby nadzieja była również motorem, motywacją do działania dzisiejszej młodzieży.

Nadzieja w kontekście wyzwań współczesności

Globalne problemy, konflikty i zmiany społeczne mogą przerastać młodych ludzi, którzy dopiero wchodzą w życie. Również trudności domowe, środowiskowe czy presja społeczna mogą osłabiać poczucie własnej wartości. W takich warunkach nadzieja staje się nie tylko wewnętrzną siłą do działania, lecz również fundamentem odporności psychicznej i duchowej. Z perspektywy chrześcijańskiej nadzieja polega nie tylko na oczekiwaniu lepszego jutra, ale także na aktywnym angażowaniu się w budowanie dobra zgodnie z wartościami ewangelicznymi, które są ponadczasowe²⁴. Jak podkreśla prorok Izajasz, „ci, którzy ufają Panu, nabierają siły, wzbijają się w górę na skrzydłach jak orły, biegną, a nie mdleją, idą, a nie ustają” (Iz 40, 31). Podobnie Jeremiasz przypomina, że ufność Bogu przynosi trwałą siłę: „Błogosławiony mąż, który polega na Panu, nie boi się, gdy upał nadchodzi, lecz jego liść pozostaje zielony, i w roku posuchy się nie frasuje, i nie przestaje wydawać owocu” (Jr 17, 7n). Psalmista dodaje, mówiąc o nadziei w trudnych chwilach: „Ufaj Panu, bądź mężny, niech się tve serce umocni, ufaj Panu!” (Ps 27, 13n). Ezechiel natomiast pokazuje, że Bóg jest w stanie przywrócić nadzieję nawet w sytuacjach pozornie bez wyjścia: „Oto otwieram groby wasze i wyprowadzę was z grobów, ludu mój, i wprowadzę was do ziemi izraelskiej” (Ez 37, 11). W Nowym Testamencie apostoł Paweł ukazuje nadzieję jako moc płynącą z Ducha Świętego: „A nadzieja nie zawodzi, bo miłość Boża rozlana jest w sercach naszych przez Ducha Świętego.” (Rz 5, 5). Dalej św. Paweł powiada: „W tej bowiem nadziei zbawieni jesteśmy; a nadzieja, którą się ogląda, nie jest nadzieją, (...) Oczekujemy żarliwie, z cierpliwością”

²² John of the Cross, *The Collected Works*, 1991.

²³ John of the Cross, *The Collected Works*, 1991.

²⁴ M. Volf, *A Public Faith: How Followers of Christ Should Serve the Common Good*, 2011, s. 84-88.

(Rz 8, 24n). W tym drugim fragmencie św. Paweł pokazuje, że nadzieja jest procesem przemiany duchowej, która obejmuje teraźniejszość i przyszłość. Jednocześnie nadzieja dotyczy rzeczy, których jeszcze nie widzimy, czyli tego, co ma nastąpić w przyszłości. Innymi słowy, chrześcijanin, który żyje nadzieją, z ufnością i wytrwałością wierzy w miłosierdzie Boże, nawet jeśli musi zmierzyć się z cierpieniem czy trudnościami. Jest to odpowiedź na wyzwania dzisiejszego świata, w którym młody człowiek coraz częściej doświadcza braku poczucia bezpieczeństwa, czy agresję w przestrzeni medialnej i społecznej. Ponadto, dzisiaj młodzież jest narażona na tak destrukcyjne czynniki zewnętrzne, jak mowa nienawiści, anonimowa przemoc w Internecie czy też wewnętrzne, jak poczucie osamotnienia i pustki. Cytowane wersety ukazują, że nadzieja zakorzeniona w wierze ma wartość ponadczasową, dającą wierzącemu siłę, by stawiać czoła wyzwaniom, zachować optymizm i poczucie sensu życia i swoich działań. Inspiruje do refleksji nad wartościami, solidarności i tolerancji oraz sprzyja konstruktywnemu funkcjonowaniu w złożonym świecie.

W kontekście złożoności dzisiejszego świata, przekazu informacji i społecznych wyzwań chrześcijańska nadzieja ukazuje się jako lekarstwo dla poszukujących sensu życia, jako jeden z fundamentów nieprzemijających wartości, dających siłę i wiarę we własne możliwości i celowość działania na rzecz drugiego człowieka. Jest jakoby narzędziem transformacji od podejścia egoistycznego do empatii, szacunku i zrozumienia wobec drugiego człowieka²⁵. Innymi słowy, nadzieja w kontekście duchowym pokazuje, że religia chrześcijańska nie jest wyłącznie systemem norm, nakazów i obrzędów, ale źródłem godnego życia człowieka, jego odnowy duchowej zakorzenionej w nieprzemijających wartościach. Warto zwrócić uwagę, że nadzieja chrześcijańska uczy również cierpliwości, budując postawę zaufania wobec Boga i drugiego człowieka i wskazując drogę ku pełni człowieczeństwa, opartego na miłości i prawdzie. W tym kontekście, chrześcijańska nadzieja staje się alternatywą dla kultury opartej na konsumpcjonizmie, relatywizmie moralnym, chwilowych emocjach. Pokazuje młodemu pokoleniu odpowiedź na egzystencjalne pytania, dając również mocny fundament do budowania przyszłości²⁶.

Dialog jako narzędzie komunikacji

Dialog jest podstawą komunikacji, przenikająca wszelkie obszary życia społecznego, w którym słowa stanowią podstawę wymiany myśli, interakcji, przekazu informacji²⁷. Dialog nie dotyczy tylko przekazu werbalnego, lecz odnosi się do całej gamy rodzajów komunikacji niewerbalnej, opartej na mowie ciała i tonie głosu, które stanowią łącznie 93% przekazu, podczas gdy słowa tylko 7%²⁸. Istotą dialogu jest

²⁵ C. Taylor, *A Secular Age*, 2007, s. 515-520.

²⁶ SS 8n.

²⁷ J. Habermas, *Teoria działania komunikacyjnego*, 1999, s. 42-44.

²⁸ M. Argyle, *Psychologia stosunków międzyludzkich*, 1999, s. 57-60.

zarówno umiejętność wzajemnego słuchania, jak i werbalizacji myśli i pojęć, tak aby druga strona mogła zrozumieć to, co chcemy jej przekazać. Jak pisze Buber, prawdziwy dialog zaczyna się, kiedy dochodzi do spotkania dwóch osób, które traktują się podmiotowo i są gotowe otworzyć się wzajemnie na siebie²⁹.

Można zatem powiedzieć, że siła przekazu leży w zrozumieniu informacji przez osobę słuchającą, a nie we własnym przekonaniu, że „wszystko zostało powiedziane”. Liczne przykłady zarówno z badań nad komunikacją, jak i życia codziennego pokazują, iż niejednokrotnie, osoba przekazująca jakieś polecenie jest przekonana, że słuchacz dokładnie wie, co ma zrobić, jednakże z czasem okazuje się, że ta sama informacja inaczej była interpretowana przez mówiącego i słuchającego³⁰. Opisane zjawisko jest przedstawiane w teorii komunikacji zakłóconej, według której na proces wymiany informacji wpływa nie tylko sama treść komunikatu, ale również kontekst społeczny i emocjonalny³¹. Aby zobrazować to zjawisko, można porównać je do oglądania obrazu w galerii sztuki: wszystkie osoby podziwiają ten sam obraz, ale jeśli byśmy zapytały o szczegóły lub o to, co w obrazie jest najbardziej interesujące, to dostaniemy całkiem różne odpowiedzi. Podobnie wygląda sprawa z komunikacją: zakładamy, że wszyscy rozumiemy i widzimy to samo, ale jeśli zagłębimy się w temat, to okaże się, że każdy z nas widzi i rozumie w inny sposób, choć pewne podobieństwa można znaleźć.

Tak też dzieje się w codziennej komunikacji między ludźmi, gdzie potrzeby jednostki mogą być różnie komunikowane i rozumiane. Dlatego tak ważne jest rozwijanie wśród młodych ludzi kompetencji komunikacyjnych, które obejmują zarówno zdolność formułowania wypowiedzi, jak i empatię, umiejętność odczytywania intencji rozmówcy czy emocji³². Stąd też dialog, jako narzędzie komunikacji opartej na wzajemnym zrozumieniu, szacunku i zaufaniu, staje się kluczowy w procesie wychowania młodzieży. W pedagogice podkreśla się, że dialog wychowawczy wspiera budowanie autonomii ucznia, uczy odpowiedzialności oraz wzmacnia relacje międzyludzkie, co czyni go niezastąpionym elementem edukacji i wychowania³³.

Kolejnym istotnym elementem wpływającym na jakość dialogu jest zasób słownictwa i rozumienie języka oraz jego kontekstu. Te wszystkie elementy, oprócz sfery niewerbalnej, mogą polepszyć lub pogorszyć jakość prowadzonego dialogu oraz budowania zrozumienia między uczestnikami komunikacji.

Ostatnim z poruszonych elementów, które wpływają na jakość prowadzonego dialogu, są towarzyszące temu emocje, które mogą pozytywnie bądź negatywnie nastawiać członków konwersacji do siebie. Tutaj istotne jest zarówno rozróżnianie emocji, jak i posiadanie wglądu w siebie, skąd dana emocja wypływa i co za nią się kryje.

²⁹ M. Buber, *Ja i Ty*, 1992, s. 25-28.

³⁰ P. Watzlawick, J.H. Beavin, D.D. Jackson., *Pragmatyka komunikacji międzyludzkiej*, 2000, s. 31-35.

³¹ C.E. Shannon, W. Weaver, *The Mathematical Theory of Communication*, 1963, s. 49-55.

³² P. Oleś, *Psychologia człowieka dorosłego*, 2011, s. 178-182.

³³ B. Śliwerski, *Współczesne teorie i nurty wychowania*, 2010, s. 112-115.

Podsumowanie

W przedstawionej analizie można dostrzec, że wiara i nadzieja – cnoty teologalne, w perspektywie chrześcijańskiej są ponadczasowe i stanowią fundament do kształtowania młodego pokolenia w duchu pokojowej komunikacji. Świat będący pełen trudnych wyzwań dla młodego człowieka może doprowadzić go do upadku duchowego i moralnego, jeśli kształtowanie młodzieży będzie pozbawione wartości wpływających z nauki Kościoła.

Komunikacja dla pokoju ma swoje korzenie w Starym Testamencie i biblijnym pojęciu słowa „Shalom”. Nauka dialogu prowadzącego do pokoju znajduje swoje odzwierciedlenie w encyklikach papieskich, takich jak *Pacem in terris* czy *Fratelli tutti*. Wartości takie jak empatia, szacunek do drugiego człowieka, gotowość do współpracy opartej na poszanowaniu godności drugiej osoby są nierozłącznie związane z kształtowaniem koncepcji wiary i nadziei u młodych ludzi. Stanowi to alternatywę dla przemocy werbalnej czy manipulacji w świecie zdominowanym przez cyfrowe bodźce i nadmiar impulsów, fake-newsów, hejtu i etykietowania.

W kontekście wyzwań współczesności, gdy młodzi ludzie często zatracają poczucie tożsamości, uciekają w używki i żyją w wyimaginowanym świecie, wiara odgrywa rolę kotwicy. Zawierzenie Bogu stanowi źródło siły, bezpieczeństwa i moralnych wartości, które są niezbędne do budowania dojrzałej tożsamości. Jednocześnie rozwój duchowości, który wykracza poza formalną religijność, wzmacnia odporność psychiczną młodzieży, uczy refleksji i moralności, dając jej sens i celowość działania.

Nadzieja jest źródłem motywacji do podejmowania działań i przewycięzania trudności. Wynika ona z wiary w Boga i jego miłosierdzie, dając przewagę nad relatywizmem moralnym i konsumpcjonizmem. Dlatego nadzieja wynikająca z wiary, motywuje człowieka do angażowania się w działalność dla dobra drugiego człowieka i społeczeństwa.

Dialog można określić jako źródło siły budującej relacje międzyludzkie. Jest to proces oparty zarówno na aktywnym słuchaniu i wzajemnym zrozumieniu, ale również na przekazie niewerbalnym wraz z całą gamą odczuć, emocji i sygnałów, które tworzą przestrzeń autentycznego spotkania, opartego na budowaniu zaufania, bliskości i stałych więzi. W perspektywie chrześcijańskiej dialog zakorzeniony w wierze i nadziei staje się nie tylko narzędziem komunikacji, lecz także drogą wychowania młodzieży do postawy otwartości, pokoju i wzajemnego szacunku.

Streszczenie

Tekst podejmuje temat roli wiary i nadziei w życiu młodzieży oraz ich znaczenia w kształtowaniu postawy pokojowej komunikacji. Cnoty teologalne ukazane są jako fundament duchowego i moralnego rozwoju, wzmacniają odporność psychiczną młodych ludzi i nadają sens ich działaniom. W obliczu współczesnych wyzwań, takich jak cyfrowe bodźce, kryzys wartości czy ucieczka w używki, wiara pełni rolę kotwicy, a nadzieja staje się motorem działania i źródłem siły. Podkreślona zostaje także rola dialogu – opartego na empatii,

szacunku i aktywnym słuchaniu – jako narzędzia budowania relacji międzyludzkich i wychowania do pokoju. Całość ukazuje, że wiara i nadzieja nie tylko wzmacniają życie duchowe, lecz także odpowiadają na realne potrzeby młodego pokolenia, oferując alternatywę wobec konsumpcjonizmu, relatywizmu i przemocy

Słowa kluczowe: wiara, nadzieja, dialog, pokojowa komunikacja, cnoty teologalne

Summary

Faith, Hope and Dialogue: Educating Youth in Peaceful Communication from a Christian Perspective

The text explores the role of faith and hope in the lives of young people and their significance in fostering a peaceful attitude towards communication. The theological virtues are presented as the foundation of spiritual and moral development, strengthening the resilience of young people and giving meaning to their actions. In the face of contemporary challenges, such as digital stimuli, a crisis of values, or escape into addictions, faith serves as an anchor. At the same time, hope becomes the driving force of action and a source of strength. The role of dialogue, based on empathy, respect, and active listening, is also emphasised as a tool for building interpersonal relationships and fostering peace education. Overall, the text demonstrates that faith and hope not only enrich spiritual life but also address the genuine needs of the younger generation, providing an alternative to consumerism, relativism, and violence.

Keywords: Faith, hope, dialogue, peaceful communication, theological virtues

Riassunto

Fede, speranza e dialogo: formare i giovani allo spirito della comunicazione pacifica dal punto di vista cristiano

L'articolo affronta il tema del ruolo della fede e della speranza nella vita dei giovani e della loro importanza nella formazione di un atteggiamento di comunicazione pacifica. Le virtù teologali sono presentate come fondamento dello sviluppo spirituale e morale, rafforzano la resistenza psicologica dei giovani e danno senso alle loro azioni. Di fronte alle sfide contemporanee, come gli stimoli digitali, la crisi dei valori o la fuga nelle sostanze stupefacenti, la fede funge da ancora, mentre la speranza diventa motore dell'azione e fonte di forza. Viene inoltre sottolineato il ruolo del dialogo – basato sull'empatia, il rispetto e l'ascolto attivo – come strumento per costruire relazioni interpersonali ed educare alla pace. Il tutto dimostra che la fede e la speranza non solo rafforzano la vita spirituale, ma rispondono anche alle esigenze reali delle giovani generazioni, offrendo un'alternativa al consumismo, al relativismo e alla violenza.

Parole chiave: fede, speranza, dialogo, comunicazione pacifica, virtù teologali.

Bibliografia

- Aggarwal S. i in., *Religiosity and spirituality in the prevention and management of depression and anxiety in young people: a systematic review and metaanalysis*, London 2023.
- Argyle M., *Psychologia stosunków międzyludzkich*, Warszawa 1999.

- Atas C., *The Evolution and Emergence of QR Codes*, Newcastle upon Tyne 2017.
- Benedykt XVI, *Encyklika „Spe salvi”*, 2007 (=SS).
- Buber M., *Ja i Ty*, Warszawa 1992.
- Carr N., *The Shallows: What the Internet is Doing to Our Brains*, New York: W.W.Norton 2011.
- Cyril, *The Catechetical Lectures of S. Cyril*, Frankfurt am Main 2024.
- Fowler J., *Stages of Faith: The Psychology of Human Development*, New York 1981.
- Francis, *Mercy is the True Face of Love*, Vaticano 2019.
- Glatz C., *Share the joy of God’s love, sow seeds of hope in the world, Pope tells youths*, Washington 2023.
- Habermas J., *Teoria działania komunikacyjnego*, Warszawa 1999.
- Howard A.H. i in., *The Relationship Between Spirituality and Resilience and Well-being: a Study of 529 Care Leavers from 11 Nations*, Bethesda 2023.
- Irving J., *A Prayer for Owen Meany*, San Francisco 2010.
- Jang H.S., *Social Identities of Young People in Contemporary Australia*, Cham 2015.
- John of the Cross, *The Collected Works*, opr. K. Kavanaugh, O. Rodriguez, Washington 1991.
- Kageler L., Clark C., *Youth Ministry in a Multifaith Society: Forming Christian Identity Among Skeptics, Syncretists and Sincere Believers of Other Faiths*, Illinois 2014.
- Martin G.N. i in., *Psychology*, London 2007.
- McArthur J.F., *How to Survive in the World of Unbelievers*, Edinburgh 2001.
- McQuai D., Siune K., *Media Policy: Convergence, Concentration and Commerce*, London 1998.
- Oleś P., *Psychologia człowieka dorosłego*, Warszawa 2011.
- Plath S., *The Bell Jar*, New York 2009.
- Pospisil J., Machackova P., *The Value of Belongingness in Relation to Religious Belief, Institutionalized Religion, Moral Judgement and Solidarity*, Basel 2021.
- Powell K., Bradbury J., Griffin B.M., *Faith Beyond Youth Group: Five Ways to Form Character and Cultivate Lifelong Discipleship*, Michigan 2023.
- Raycheva L. i in., *Older Person Media Usage During One Month Election Campaign*, Cham 2023.
- Rosenberg M., Chopra D., *Nonviolent Communication. A Language of Life*, Encinitas 2015.
- Ruffin B., *Padre Pio: The True Story*, Huntington 1991.
- Shannon C.E., Weaver W., *The Mathematical Theory of Communication*, Urbana 1963.
- Śliwerski B., *Współczesne teorie i nurty wychowania*, Kraków 2010.
- Taylor C., *A Secular Age*, Cambridge 2007.
- Teresa of Avila, *The Collected Works*, t. 3, Washington 1985.
- Volf M., *A Public Faith: How Followers of Christ Should Serve the Common Good*, Michigan 2011.
- Watzlawick P., Beavin J.H., Jackson D.D., *Pragmatyka komunikacji międzyludzkiej*, Warszawa 2000.